

gelezen: Jesaja 7, 10-14;
Jesaja 9,1-3.5-6; Jesaja 2,2-5;
Openbaring 21,1-5; Lucas 2,1-20

1.

En toch gaat het door. Hoeveel grenscontroles en hekken er ook worden opgericht, hoeveel pogingen tot beheersing en controle er ook worden gedaan, toch gaat het door. Mensen laten zich niet tegenhouden, God laat zich niet tegenhouden. God laat de dingen en de planten, de dieren en de mensen niet tegenhouden als ze hoe dan ook hun gerichtheid op leven manifesteren, als ze zich op welke manier ook maar naar het goede uitreiken, als ze waar ook elkaar dragen en opbouwen en voor elkaar vruchtbaar zijn. Ook als gezegd wordt, met koning Achaz, wij hebben geen tekenen nodig, want wij hebben alles in de hand en wij hoeven niet te weten welke mogelijkheden de situatie biedt, want wij dwingen de mogelijkheden wel af (vgl. Jesaja 7,12). Ook waar zeker wordt geweten dat er niets te verwachten valt, want als puntje bij paaltje komt is er toch niemand die je ziet, laat staan dat je wordt geholpen – ook waar geen hoop meer lijkt te zijn en menselijk gesproken is, daar wordt de hoop nog vervuld. De aarde is steeds weer woest en leeg, zoals het in het begin van het eerste Bijbelboek heet, duisternis ligt over de diepte, maar Gods Geest zweeft over de wateren van de chaos en er is gezegd: 'er zij licht' (Genesis 1,3). Er komt dus licht, wat er ook gebeurt. Er is dus licht, hoe donker het ook is. Daarom gaat het door: het leven en de liefde, te midden van, verborgen tussen dood en haat: een jonge vrouw is zwanger, een jonge man verwacht en God met ons, Immanuël, wordt geboren (vgl. Jesaja 7,14).

Maar wie ziet het? Wie kan het zien? Wie ziet in mensen die zich niet laten tegenhouden geen gevaar, maar een teken dat – in de taal van Jesaja – het juk dat ons drukt, de stang op onze schouders, de stok van de drijvers waardoor ook wij ons laten voortdrijven, wordt stukgebroken (Jesaja 9,3). Wie ziet in een land dat massaal 'Mag ik dan bij jou' van Claudia de Breij in de Top 2000 omhoogstuwt en waar velen dus blijkbaar hun ontheemding herkennen in zinnen als: *Als er een clubje komt, Waar ik niet bij wil horen, Mag ik dan bij jou? Als er een regel komt Waar ik niet aan voldoen kan Mag ik dan bij jou?* Wie ziet er dat er honderdduizenden door Europa zwerven die graag de verbinding aangaan waarnaar we geloven te hunkeren? Wie hoort het antwoord op dit verlangen klinken in de wedervraag: 'mag ik dan bij jou?' Als mensen zich niet willoos de oorlog in laten sleuren maar hun eigen plan trekken en hun eigen weg gaan, wie ziet dan dat er zwaarden worden omgesmeed tot ploegijzers, speerpunten tot sikkels (Jesaja 2,4)? Hoe worden wij de komst van het licht gewaar, waarin wij volgens Jesaja geroepen zijn te wandelen (Jesaja 2,5)? Hoe horen wij in Jezus Gods antwoord op ons verlangen naar hem: 'mag ik dan bij jou?'

2.

Het is alsof het twee gescheiden werelden zijn, in het verhaal van deze nacht. Aan de ene kant de wereld van bevelende keizers en regelende gouverneurs waarin de rest van de mensen – er zit immers niet anders op – moeten doen wat hen gezegd wordt. Aan de andere kant de wereld van Jozef en Maria, van de geboorte van hun kind, van engelen die erover zingen en van herders die het horen, die het zien, die het begrijpen en het doorvertellen. De ene wereld ziet alleen zichzelf, de gevolgen van de eigen besluiten, de effecten van de eigen orders. De andere wereld rijst op op de plaatsen waarop deze bevelen geen vat hebben, deze besluiten geen effect sorteren, waar die eerste wereld niet bepaalt wat kan gebeuren en wat niet. De hemel waar vanuit God alles omvat en doordringt, blijkt verscholen in wat

voor de heersende blik onzichtbaar blijft, in wat voor de gebruikelijke manier van organiseren ongrijpbaar is, op de plaatsen waarvoor niemand aandacht heeft bij de mensen die niemand ziet. De herders horen hemelse legerscharen zingen en straks wordt wijzen uit het Oosten de weg gewezen door een ster aan de hemel, maar koning Herodes kan er uit zelf niet achter komen waar Gods Gezalfde geboren is. En hoezeer keizer Augustus en gouverneur Querinius ook proberen hun volk in de gaten te houden, de gebeurtenis die vannacht verhaald wordt zal hen blijven ontgaan. Wie de wereld naar zijn hand denkt te kunnen zetten, hoort geen engelenkoren, wie nergens naar verlangt en overal bang voor is, die ziet geen ster. En hoe zou wie zich niet kan voorstellen redding nodig te hebben, kunnen horen dat er voor haar of hem heden een redder geboren is?

Want dat is de boodschap: heden – niet ooit zal, niet ooit was er, maar *heden is* een redder geboren. En niet een redder in het algemeen, niet een redder van zielige mensen die het – helaas voor hen – zelf niet redden, maar *onze* redder, ons aller redder. Je ziet het er niet aan af – Hij ziet er niet uit als iemand die de veiligheid kan garanderen, waar we ons zo'n zorgen over maken; Hij lijkt niet op iemand die weet hoe je de problemen in de zorg moet oplossen, Hij heeft niet het uiterlijk van iemand die ons de saamhorigheid kan teruggeven waarvan we geloven dat we die aan het verliezen zijn, of die weet hoe de CO₂-uitstoot naar beneden kan en tegelijkertijd onze economie kan blijven draaien. De redder waarvan vannacht sprake is, is een kind dat niets heeft: nog geen kleren of een fatsoenlijke slaapplek. Het laat zien dat we alleen gered kunnen worden door wat zelf kwetsbaar is. Ieder van ons weet diep van binnen dat we alleen gedijen als anderen ons willen, als we voor anderen van betekenis zijn, als er vraag naar ons is. Jij bent onmisbaar, klinkt het van Godswege, mag ik alsjeblieft bij jou. Want zonder jou wil ik het niet, zonder jou is het niet wat het moet zijn.

3.

Zo wordt onze redding geboren. Terwijl we dachten dat niemand ons nodig had, terwijl we waren gaan geloven dat we er uiteindelijk niet echt toe doen, dat niets er eigenlijk echt toe doet en dat we ons er daarom, hoe tragisch ook, maar bij moeten neerleggen dat wij in een wereld leven waar de verschrikkelijkste dingen gedaan en gezegd worden, want ach, wie zijn wij om dat te verhinderen – hier en nu horen we dat ons leven en ons geluk zoveel waard zijn, dat Degene waarboven niets te denken valt, Degene wiens betekenis ondoorgrondelijk en onuitputtelijk is Degene die de bron is van alles wat is en wat goed is, deze nacht krijgen we horen dat ieder van ons, dat ieder menskind voor God oneindige betekenis heeft. Licht – in een duisternis die we nu pas goed gaan zien. Woord – in een stilte waarvan we nu pas ontdekken hoe beklemmend die is. Antwoord – op een vraag waarvan we nu pas echt gaan horen hoe grondeloos en hoe dringend die is. Licht. Woord. Antwoord. Nooit meer: over ons en zonder ons, voortaan altijd: met ons en om ons, ook als we dat zelf niet geloven. Nooit meer: je moet zelf iets van je leven maken, voortaan: ieder leven is van waarde en van betekenis, hoe hard die betekenis ook ontkend wordt, hoe diep het verlangen naar betekenis ook is weggestopt. Kunnen we dat zien, kunnen we dat horen, kunnen we dat aannemen? Dan maakt de Gezalfde Jezus inderdaad alles nieuw (Openbaring 21,5).

Hiermee brengt Hij dan tegelijkertijd, naar bijbelse overtuiging, alles terug bij het oorspronkelijke. Alles wat is, is van betekenis, omdat God er vanaf het begin een spoor van zijn eigen volheid aan betekenis in heeft gelegd. De Bijbel noemt dat Gods Woord: het Woord dat van God is, roept alles in het bestaan, het Woord dat bij God is, geeft alles zijn zin, het Woord dat God zelf is, maakt dat het bestaan van het een het bestaan van het ander kan verlichten en dat wij elkaars bestaan van betekenis kunnen maken. Het licht dat vanaf het begin tot op vandaag schijnt in dit Woord, dit licht dat wel verduisterd kan worden, dat steeds weer verduisterd is en wordt, maar nooit in het duister ten onder gaat en erdoor wordt

overmeesterd, het Woord waarin dit licht schijnt, dat Woord heeft onder ons gewoond (vgl. Johannes 1,1-5.14). In de gestalte van een kind, in doeken gewikkeld en liggend in een kribbe, waar niemand het zou zoeken en waar je er gemakkelijk overheen of langs kan kijken, blaast dit Woord vannacht opnieuw onze levensadem aan. Dat waarvan we altijd geleefd hebben, misschien zonder het te weten, wekt ons definitief tot leven. Deze nacht worden wij opnieuw geboren als zussen en broers van de Gezalfde als kinderen van God (vgl. Johannes 1,12).

Staan we op in het licht van dit Woord, en laten we ons door zijn adem definitief nieuw tot leven wekken.